

Leder ungdomars religiösa engagemang till ökad delaktighet och hälsa?

MAGDALENA NORDIN

Magdalena Nordin är fil dr i religionssociologi verksam vid CTR, Lunds universitet och vid Globala politiska studier, Malmö högskola. Hennes forskningsintressen återfinns främst inom religionens plats och funktion i dagens samhälle kopplat till migration och globalisering, religionens plats inom vård och omsorg samt ungdomar, religion och delaktighet. Bland hennes publikationer återfinns: Religion, vård och omsorg. Mångkulturell vård i praktiken (Gleerups, 2012) tillsammans med Tobias Schölin och "Immigrant language groups in religious organisations" i Nordic Journal of Religion and Society (2007).

Inledning

Ett av de stora problem som dagens svenska samhälle står inför är den ökande andel av unga som inte mår bra. Forskning visar att andelen unga människor med huvudvärk, känslor av ångest, ångslan, oro, nervositet, nedstämdhet och sömnsvårigheter ökar.¹ Vi ser också en trend där unga negativt skattar sin hälsa och funktionella kapacitet² och att alkoholkonsumtionen har ökat.³ Som första målområde i den s.k. nya folkhälsopolitiken ses "delaktighet" som en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsa, och målen för den svenska ungdomspolitik är att alla ungdomar ska ha verklig tillgång till välfärd och inflytande. För att kunna uppnå en upplevelse av delaktighet och inflytande, och därmed bättre hälsa, krävs t.ex. trygga uppväxtförhållanden, sociala nätverk, utbildning, samhällsinformation och arenor för dialog.

¹ Socialstyrelsen (2001, 2005, 2009). Folkhälsorapport; Bo Simonsson, *Body and Soul – Studies on Health and Psychosomatic Complaints Among Adolescents in Sweden* (Stockholm: Karolinska institutet, 2008); SOU *Ungdomar, stress och psykisk ohälsa* (Stockholm: SOU, 2006:77); SOU *Välfärdsbokslut för 1990-talet* (Stockholm: SOU, 2001:79).

² SOU *Hälsa på lika villkor - nationella mål för folkhälsan* (Stockholm: SOU, 2000:91).

³ Socialstyrelsen (2001, 2005, 2009). Folkhälsorapport.

En annan viktig förutsättning som avgör ungas psykiska hälsa, och i förlängningen andra hälsoaspekter, är en livssituation som erbjuder tillit och är begriplig, meningsfull och påverkbar och att ungdomarna har tillgång till vuxna.⁴

Ett viktigt område för ungdomars möjlighet till detta är engagemang i religiösa organisationer. Tidigare forskning har bland annat visat att personer som praktiskt tillämpar sin religion tillsammans med andra har bättre hälsa än personer som inte gör det, vilket förklaras på två sätt. Det ena är en social aspekt: människor som träffar och interagerar med andra har bättre hälsa.⁵ Det andra är en meningsskapande aspekt: genom religionen skapas existentiell mening för individen, en mening som när den delas med andra genom religiöst deltagande bekräftas och förstärks.⁶

Genom sitt engagemang inom religiösa samfund får alltså ungdomar en delaktighet som är starkt meningsskapande. Samtidigt kan det vara så att i det utpräglade sekulariserade svenska sam-

⁴ Staffan Berglund (red.), *Delaktighet och hälsa – med ungdomar och beslutsfattare i Simrishamn mot hållbara strategier för ökad egenmakt, livskvalitet och jämlikhet i hälsa* (Malmö högskola, FoU Rapport 2011:1).

⁵ Meredith McGuire, *Religion. The Social Context* (Long Grove: Waveland Press Inc., 2008).

⁶ McGuire.

hället kan delaktighet i ett religiöst samfund skapa en upplevelse av minskad medverkan i det omgivande samhället. Dessa ungdomar befinner sig i ett samhälle som utmärks av en långt gången modernitet som utgörs av en utpräglad individualisering och rationalitet, och där traditionella värden i allt mindre utsträckning utgör grunden för samhället. Att då välja att tillhöra ett religiöst samfund kan ses som en motsättning till detta, men det skulle även kunna vara ett uttryck för en reaktion mot detsamma.

Tidigare svenska studier rörande ungdomars livssituation ur ett delaktighets- och hälsoperspektiv har dock inte tagit upp religionens komplexa roll i dessa processer. Syftet med den studie som artikeln bygger på var att lyfta fram ungdomarnas egna erfarenheter av religiöst engagemang och hur detta kan kopplas till delaktighet och välbefinnande. Fokus för studien var ungdomar som är aktiva inom Svenska kyrkan i Simrishamn.⁷

De tre huvudsakliga frågeställningarna för studien var följande:

- Vad innebär delaktighet för ungdomar inom Svenska kyrkans ungdomsgrupp i Simrishamn och hur är detta kopplat till upplevd hälsa och livskvalitet?
- Varför har man valt att vara delaktig i ungdomsgruppen?
- Finns det något på platsen (Simrishamn) som påverkar deras delaktighet i

⁷ Artikeln redovisar resultatet av en studie som utgör en utvidgning av projektet *Delaktighet och hälsa: med ungdomar och beslutsfattare i Simrishamn mot hållbara strategier för ökad egenmakt, livskvalitet och jämlikhet i hälsa* (Berglund et al 2011). Detta projekt hade sin utgångspunkt i rapporter om bl.a. ökande sexuell och psykosocial ohälsa bland ungdomar (Simonsson 2008; FHI 2005; SOU 2001:65) och arbetade med att klarlägga förhållandet mellan delaktighet och hälsa.

Simrishamn är en kommun där en stor andel av ungdomarna blir konfirmerade, 74 % (en av landets högsta siffror, genomsnittet för hela landet ligger på 30 %). Däremot är det en liten andel av dessa som efter konfirmationen fortsätter att delta i kyrkans verksamheter.

ungdomsgruppen? Denna frågeställning hör samman med platsen för deras engagemang, nämligen en mindre ort i Sverige.

Tidigare forskning om ungdomar, religion och delaktighet

När det gäller ungdomars möjlighet till deltagande och hälsa kopplat till religiöst engagemang finns mycket lite svensk forskning gjord.⁸ Nyligen har dock Svenska kyrkan genomfört ett projekt med detta som en del av sitt syfte. Projektet bygger på en enkät som besvarats av ca 1300 unga svenskar i åldern 16-24 år, och som genomfördes hösten 2008. Resultatet från projektet visar att en liten andel av de unga är religiösa, men för dem som är religiösa kan religionen vara en resurs. Den kan vara en resurs så till vida att det leder vidare till politisk opinion och till engagemang i frivilligorganisationer. Den kan vara en resurs för att den ger en gemenskap, är meningsskapande och identitetsstärkande för dessa personer. Men slutsatserna från studien visar också att religionen kan vara hindrande för ungdomar eftersom det omgivande samhället inte alltid inkluderar deras religiösa sammanhang. Religionen kan därmed försvåra delaktighet utanför den religiösa gemenskapen.⁹

⁸ Maria Klingenberg, "Som man frågar får man svar", 19-42 i *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv* (red. M. Lövheim & J. Bromander, 2012; Skellefteå: Artos & Norma förlag, 2012), 35. Bland aktuell internationell forskning finns Hans-Georg Zieberts & William K. Kay (red.) *Youth in Europe II: An international empirical study about the impact of religion on life orientation* (Münster: LIT Verlag, 2006); Leslie J. Francis & Mandy Robbins, *Urban hope and spiritual health: The adolescent voice* (Werrington: Epworth Press, 2005); Christian Smith & Melina Lundquist Denton, *Soul Searching: The religious and spiritual lives of American teenagers* (New York: Oxford UP, 2005).

⁹ Mats Trondman, "Religiositetsparadoxen", 311-339 i *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv* (red. M. Lövheim & J. Bromander, 2012; Skellefteå: Artos & Norma förlag, 2012).

En studie som gjorts i Sverige när det gäller ungdomars engagemang i religiösa organisationer är *Varför kyrkan?* av religionssociologerna Mia Lövheim och Anders Sjöborg.¹⁰ I denna studie, som främst bygger på ett kvantitativt material bland unga i Stockholms stift, försöker man finna ut *varför* dessa personer engagerar sig i Svenska kyrkan. Däremot finns det inte mycket i den studien som tar upp betydelsen av engagemanget och vad det innebär för dessa ungdomars deltagande och hälsa.

Andra studier om ungdomar och religion i Sverige som gjorts handlar även de främst om ungdomars religiositet och värderingar i sig¹¹ och om ungdomars livstolkningar och existentiella frågor.¹² Alla dessa utgår från kvantitativa material. Man finner även mindre studier om ungdomar kopplade till olika specifika religiösa företeelser som ungas deltagande i gudstjänstliv i Taizé i Frankrike¹³ och ungdomar i kristna konservativa rörelser.¹⁴ Där finns också studier gjorda på specifika ungdomsgrupper och deras koppling till religion och då främst studier om invandrarungdomar¹⁵ och om ungdomar i

Svenska kyrkan.¹⁶ Den här studien kan därmed genom sin kvalitativa ansats på ämnet religion, delaktighet och hälsa bland ungdomar fylla upp en lucka i forskningen.

I det följande kommer en genomgång av olika förklaringsmodeller till religionens plats i dagens samhälle i förhållande till ungdomar att presenteras. Sedan ges en genomgång av metod och material för studien och efter det en analys av materialet. Avslutningsvis diskuteras resultaten från studien och vilka områden det är angeläget att följa upp med ytterligare forskning.

Moderniteten och religion

Det finns ett flertal olika teoretiska perspektiv som aktualiseras när det gäller att förstå och förklara ungdomars engagemang i religiösa organisationer och vad detta får för följd för deras upplevda erfarenheter av delaktighet och sin hälsa. Först måste man placera in dessa ungdomar i ett större sammanhang. De befinner sig mitt i moderniteten, vilken bland annat utgörs av individualisering, rationalitet och detraditionalisering.¹⁷

En av de mest utmärkande aspekterna av det moderna samhället är en långt gången individualisering. Människan bryts loss från kollektivet och tar självständigt allt mer beslut gällande främst sig själv. Detta gäller säkerligen även för ungdomarna i denna studie. Att då delta i en *grupps* gemensamma aktiviteter kan i sig innebära att man släpper ifrån sig möjligheten till

---

resurs?”, 263-286 i *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv* (red. M. Lövheim & J. Bromander, 2012; Skellefteå: Artos & Norma förlag, 2012); Önver Cetrez, ”Generationsspänningar bland assyrier/syrianer i Sverige”, 55-66 i *Talande tro. Ungdomar, religion och identitet* (red. G. Larsson; Lund: Studentlitteratur, 2003); Göran Larsson, ”Att vara ung och muslim i Sverige”, 67-80 i *Talande tro. Ungdomar, religion och identitet* (red. G. Larsson; Lund: Studentlitteratur, 2003).

¹⁶ Lövheim & Sjöborg; Peter Ekman, *Ung 2000. Rösterna ur den framtida kyrkan* (Stockholm: Verbum, 1998).

¹⁷ Inger Furseth & Paul Repstad, *Religionssociologi: en introduktion* (Malmö: Liber, 2005); Anthony Giddens, *The Consequences of Modernity* (Cambridge: Polity Press, 1990).

¹⁰ Mia Lövheim & Anders Sjöborg, *Varför kyrkan? Ungas röster i Stockholms stift*

(Diakonvetenskapliga institutets skriftserie 14, 2006).

¹¹ Jonas Bromander (red.), *Medlem i Svenska kyrkan. En studie om samtid och framtid* (Stockholm: Verbum, 2005); Henrik Oscarsson (red.), *Spår i framtiden. Ung-SOM-undersökningen* (Västsverige, SOM-rapport nr 28, 2002); Carl Reinhold Bråkenhielm (red.), *Världsbild och mening - En empirisk studie av livsåskådningar i dagens Sverige* (Nora: Nya Doxa, 2001).

¹² Ulf Sjödin, *Mellan himmel och jord. En studie om den beprövade erfarenhetens ställning bland svenska ungdomar* (Stockholm: Verbum, 2001).

¹³ Jonas Eek, ”Gudstjänst i Taizé som kommunikation och gemenskap”, 25-40 i *Talande tro. Ungdomar, religion och identitet* (red. G. Larsson; Lund: Studentlitteratur, 2003).

¹⁴ Helena Inghammar, ”Ungas religiositet och konservativa kristna ungdomsrörelser”, 41-52 i *Talande tro. Ungdomar, religion och identitet* (red. G. Larsson; Lund: Studentlitteratur, 2003).

¹⁵ Anders M. Lundberg, ”Religion, migration och identitet”, 239-261 i *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv* (red. M. Lövheim & J. Bromander, 2012; Skellefteå: Artos & Norma förlag, 2012); Jenny Berglund, ”Islam som

självständiga, individuella beslut. Det kan även vara en möjlighet att tillsammans med andra, alltså på trots mot individualiseringen, kunna göra något för den egna självständigheten, dvs. en delaktighet som underbygger individualiseringen.

Det moderna samhällets rationalitet får som följd det som Max Weber benämnde en avmystifieringen av världen.¹⁸ Det icke-rationella blir därmed en fråga främst för religionen och denna avskiljs därmed från andra sammanhang där ungdomarna finns. Som en följd av rationalitetens utbredning i det moderna samhället blir därmed det icke-rationella alltmer distanserat och med tiden ifrågasatt. Att vara religiös kan alltså uppfattas som avvikande och för ungdomarna innebära en icke-delaktighet.

Med detrationalisering finner vi ett samhälle som inte följer de meta-berättelser som ger en förklaring till varför vi gör vissa saker kopplat till tidigare gemensamma handlingar. James Beckford menar att det är ett samhälle som utmärks av en vägran att acceptera allomfattande förklaringsystem, så som religiösa eller vetenskapliga, som de enda möjligheterna till kunskap.¹⁹ Att som ungdom söka sig till ett religiöst sammanhang kan upplevas motsägelsefullt då en av religionernas viktigaste funktioner är att ge sammanhang kopplat till traditioner och hela förklaringsystem, och som inte endast ger kunskap utan även *förklarar* varför vi finns och hur vi ska förhålla oss till det.²⁰ Samtidigt kan dessa religioners meningsskapande upplevas som stabiliserande för en ungdom som befinner sig inom ett individualiserat samhälle och på väg mot en större självständighet.

Sammantaget kan man konstatera att det moderna samhället i stora drag består av sådant som inte självklart sammanfaller med engagemang i en religiös grupp. Trots det finns de facto dessa ungdomar där och detta kan betraktas både som

en reaktion *mot* moderniteten eller som en *följd av* denna – dvs. ett uttryck för senmodernitet.

Att vara ungdom i det lokala samhället

Ett annat teoretiskt perspektiv som bör tas i beaktande för att tydliggöra dessa ungdomars tillvaro hör samman med att de är just ungdomar. Som ungdomar genomgår de viktiga utvecklingsfaser, vilka är av betydelse för att förstå deras upplevda delaktighet i samhället. Tidigare forskning har visat att det främst är två perspektiv som är av betydelse att relatera till när det gäller denna utveckling. Det ena är hur deras vuxenblivande ser ut och det andra är hur deras identitetsskapande tar sig uttryck.²¹

Ungdomarna lever och agerar också på en bestämd fysisk plats, i detta fall Simrishamn, en plats som på olika sätt påverkas av det moderna, globala och datorteknologiska samhället. Vi kan anta att dessa ungdomars vardag till viss del utgörs av det som har benämnts lokalitet. Detta begrepp inkluderar bland annat att människor agerar lokalt, men har globala referensramar och globala sociala kopplingar.²² Det som också sker är att t.ex. kulturella fenomen (såsom religion) sprids globalt och upplevs som allt mer universella. Det som från början var något lokalt friställs från dessa lokala kopplingar och kan delas av andra, utan att det finns en gemensam historia eller bakgrund. Samtidigt som denna upplevda universella kultur praktiseras i en lokal kontext förändras den och anpassas till denna lokalitet.²³ Vi behöver dock mer kunskap om hur dessa ungdomars liv formas i förhållande till religion, delaktighet och hälsa och hur detta är kopplat såväl till det lokala sammanhanget (Simrishamn) som till det globala (där dessa ungdomar även

¹⁸ Max Weber, (1979). *From Max Weber: Essays in Sociology*. Urval och red. H. Gerth & C. Wright Mills, (New York: Oxford UP, 1979).

¹⁹ James A. Beckford, "Religion, modernity, and post modernity", 11-27, i *Religion: Contemporary issues* (red. Bryan R. Wilson; London: Bellew Publishing, 1992), 19.

²⁰ McGuire.

²¹ Fanny Ambjörnsson, "Unga och sociala strukturer", 67-78 i *Ungdomskulturer* (red. S. Lindgren; Malmö: Gleerups förlag, 2009); Helena Kåks, "Unga och tiden", 28-42 i *Ungdomskulturer* (red. S. Lindgren; Malmö: Gleerups förlag, 2009).

²² Begreppet lokalitet introducerades av bland annat sociologen Roland Robertson på 1990-talet (1992).

²³ Peter Beyer, *Religion in Global Society* (New York: Routledge, 2006).

befinner sig genom en datoriserad och Internet-anknuten vardag).²⁴

Metodologiska överväganden och genomförande

Studien byggde på intervjuer med ungdomar i Simrishamn som är engagerade inom Svenska kyrkan och med representanter från Svenska kyrkan som arbetar med dessa ungdomar. En av ungdomsledarna och fyra ungdomar i den ungdomsgrupp som då var aktiv i Simrishamn intervjuades. Ungdomsgruppen träffades en gång i veckan och bestod av 10–15 personer som fortsatt att träffas efter konfirmationstiden. De två flickor och två pojkar mellan 16 och 19 år som intervjuades tillfrågades vid ett besök på en av träffarna om de ville ställa upp på att bli intervjuade. Intervjuerna genomfördes på Kyrkans hus i Simrishamn. Alla intervjuer förutom den med ungdomsledaren spelades in och intervjuerna varade i ungefär två timmar.

Intervjuerna utgick från en semistrukturerad intervjuguide med ett flertal frågeområden som skulle täckas in, men ungdomarna inbjöds i princip att berätta helt fritt om sina liv och sitt engagemang i Svenska kyrkan. På så vis kunde aspekter och processer som tidigare studier om ungdomars delaktighet inom religiösa organisationer inte uppmärksammat upptäckas.

Upplevd delaktighet och hälsa

Jag tror att jag har ganska så stor makt över mitt liv egentligen...

Hur ser då dessa ungdomars delaktighet i gruppen ut och hur är det kopplat till hälsa- och ohälsa? För det första kan man konstatera att det inte utifrån denna begränsade pilotstudie går att få ett klart orsakssammanhang mellan deras deltagande i Svenska kyrkans ungdomsgrupp och upplevd hälsa. Man kan se att det är ungdomar som säger sig må bra och som menar att de har infly-

tande över sina liv inom de områden som de vill ha inflytande över, men i det här materialet syns inte tydligt vilken som är den bakomliggande orsaken, dvs. är det engagemanget i kyrkan som gör att de mår bra eller är det så att deras upplevda goda hälsa och möjligheter till kontroll över sina liv gör att de sökt sig till kyrkans ungdomsgrupp?

Ungdomarna framför att de upplever att de har makt över sina liv, vilket styckets inledande citat visar, men det framkommer i intervjuerna att det finns livsområden som de inte säger sig känna något större behov av att kunna påverka och ha inflytande över. Ett av dessa områden gäller deltagandet i kyrkans ungdomsgrupp. Ungdomarna framför bland annat att de vill att där skall finnas en ledare som är vuxen (eller åtminstone äldre än dem) och att hon eller han skall ha ansvar för gruppen och ta ansvar för att saker blir gjorda. De efterfrågar vuxet stöd. En av dem säger om ledaren i gruppen att: ”det är ju alltid skönt att ha en vuxen person som man kan umgås med som vilken annan... det är ju jätteskönt?”. De vill alltså inte själva ha allt ansvar för gruppen. Behovet av stöd av vuxna framkommer också i andra situationer där dessa ungdomar möter andra jämgamla. En av dem berättar följande om fritidsgården:

Jag personligen tycker att det är viktigt att det finns vuxna [närvarande]. Det är lätt att det spårar ut, att man inte vågar säga till om man tycker någonting är fel. Om man bara ska ha ungdomar så får det vara ledande ungdomar som har ansvaret. För har ingen ansvar så kan vad som helst hända där. Det är ändå någonting som man kan lita på så att säga. Skulle det hända något så finns det personal.

När det gäller önskan att ha någon vuxen som tar ansvar inom kyrkans ungdomsverksamhet finns det, menar jag, en viktig förklaring till detta och det är att ungdomarna känner ett stort förtroende för den person som nu är ledare för gruppen. De berättar att de verkligen uppskattar henne och att de litar på att hon genomför aktiviteter som de är intresserade av. Till det här hör även en aspekt som gör ledarskapet i den gruppen unikt och det hör samman med tystnadsplikten. Så här berättar en av ungdomarna:

²⁴ Mia Lövheim, ”Religiös identitet på Internet”, 119–141 i *Talande tro. Ungdomar, religion och identitet* (red. G. Larsson; Lund: Studentlitteratur, 2003).

Det är så avslappnat när vi är här och det är trevlig folk och man gör liksom saker tillsammans som att åka på bio och såna här grejer. Det är jätteschysst. Och om det skulle vara något... Om man skulle behöva prata med någon så finns ju alltid ledaren. Hon har ju tystnadsplikt. [...] Hon finns där om hon skulle behövas.

En annan förklaring till att de inte säger sig vilja påverka vad som sker i gruppen hör sannolikt samman med att de inte upplever att det finns något för dem tydligt formulerat mål med deltagandet i dessa aktiviteter. De har valt att delta i gruppens aktiviteter av främst sociala skäl och vad man gör på mötena och varför är av sekundär betydelse. Detta gör det troligtvis lättare att låta någon annan styra över vad som sker på mötena. En tredje förklaring hör samman med att deltagandet i verksamheten är helt frivilligt. De kan om de inte trivs eller känner att de inte får påverka enkelt lämna gruppen och de har alla andra nära sociala sammanhang där de känner gemenskap. Det kan alltså vara så att ungdomarna befinner sig i en fas i livet då de ännu inte känner sig helt mogna att ta fullt ansvar och de är medvetna om att detta innebär att det visserligen kan finnas ett stort utrymme för delaktighet, men att ansvaret för vad som sker ändå bör ligga på någon vuxen. Detta samtidigt som kyrkans ungdomsverksamhet till funktion och form gör att det vuxna ledarskapet, och därmed en minskad möjlighet till att kunna påverka delaktigheten, inte upplevs som problematiskt.

Varför – en social gemenskap

En av frågorna för studien var varför man engagerar sig i en *religiös* organisation. Att delta i en sådan kan betyda att man får en möjlighet till delaktighet och egenmakt samtidigt som det kan innebära ett minskat inflytande och delaktighet i andra sammanhang. Detta hör samman med den långt gångna sekularisering i Sverige som gör att religiöst engagemang kan upplevas som något som avviker från det övriga samhällets sociala kontexter.

På frågan om varför de deltar i gruppen svarar de främst sociala skäl. De har alla lärt känna andra i gruppen genom tidigare konfirmationsundervisning och velat fortsätta ha kontakt med

dessa personer. De säger att de trivs i gruppen och det är gemenskapen med andra som främst gör att man deltar i gruppens verksamhet. En av ungdomarna förklarar varför han började engagera sig i gruppen med att det ”verkade trevligt helt enkelt”. Men det framkommer även att detta inte är en social gemenskap som andra gemenskaper som de befinner sig inom. Det finns något mer i den här gruppen som ungdomarna ger uttryck för även om de inte alltid har detta tydligt formulerat. De berättar att denna grupp skiljer sig från andra sociala sammanhang, men de kan inte riktigt klargöra varför, vilket även framkom i studien *Varför kyrkan?* där man framför att ”kyrkan är inte ‘konstig’, men ändå ‘annorlunda’”.²⁵ Så här beskriver en annan av ungdomarna i studien gruppen:

Vi är så få och alla är olika. Man träffar någon annan än dom man brukar träffa... Vi gör något gemensamt här. Alla här tror väl lite på kyrkan. [Det är] inte någon som inte tror på något...

En av tjejerna framför att det som gör gemenskapen i gruppen speciell nog har att göra med att det i grunden är en kyrklig gemenskap. Hon menar att det på något sätt finns en gemensam värdegrund som bland annat bygger på tillit, även om denna tillit inte finns där explicit. Istället framkommer tilliten till gruppen på frågan om de skulle vända sig till någon i gruppen om de hade bekymmer. De svarar något tveksamt på detta, men säger samtidigt att de har förtroende för individerna i gruppen. Och detta gäller även för ledaren för gruppen, vilket framkom ovan, och även om ingen säger att de tagit upp svåra, personliga frågor med henne så svarar de att de skulle kunna göra det och att hon är en person de litar på. Kopplat till den här tilliten finner man även det som framkom ovan om förtroendet för gruppens ledare, nämligen tystnadsplikten.

Deras förståelse av kyrkan som något annat eller ”annorlunda”, men utan att de kan göra någon närmare precisering av detta, kan tolkas som uttryck för den ”detraditionalisering” som följer med det moderna samhället och dess sekularisering. Ungdomarna upplever ingen tydlig *kristen* delad gemenskap, men de finner ändå något i

²⁵ Lövheim & Sjöborg, 69.

denna grupp som skiljer den från annat. Där finns en religiös ”klangbotten” som de inte har så mycket faktiskt kunskap om och koppling till, men som ändå skapar en form av gemenskap. Detta är en gemenskap som skulle kunna ses som efterfrågad i ett modernt samhälle med en långt gången individualisering som man inte alltid klarar av att hantera. Dessa ungdomars engagemang i en religiös organisation skulle på så sätt kunna ses som en reaktion mot moderniteten, men det kräver mer djupgående studier av dessa ungdomars liv för att kunna verifiera detta.

Varför – det religiösa

I Lövheim och Sjöborgs studie framkom också att kyrkan är en plats där frågor om tro och existentiella spörsmål, som kan tänkas vara viktiga för dessa ungdomar, har en självklar plats.²⁶ Till viss del fanns detta även i de intervjuer vi gjorde, men för dessa ungdomar var det något mycket vagt. En av ungdomarna berättar följande om varför han gick med i gruppen och fortsatte vara med:

Jag tyckte om det. Det var väl det hela i allmänhet... Just det att dom präster vi har haft har varit ganska så lättsamma med det mesta och det har inte varit så där högkyrkligt, utan det har varit ganska... [Det har varit] det mesta. Det har inte varit så pampigt och jättemycket fokus just på själva kyrkan och Gud och så, utan det har varit mer fokus på människan och relationer och gemenskap och så.

Det är dock mer tveksamt om man kan förstå delaktighet i denna i grunden religiösa gemenskap som starkt meningsskapande för ungdomarna, vilket framförts i tidigare studier om religionens funktion för människor.²⁷ Ja, de känner en gemenskap i gruppen men det verkar inte vara något som ger något större avtryck i deras liv. Det ger dem ett sammanhang bland flera, men deras livstolkningar och meningsskapande utgår sannolikt inte huvudsakligen från denna grupp. I intervjuerna kom det endast vagt fram vad religion betydde för dem och mycket lite om

vad kyrkans ungdomsgrupp som grund för deras meningsskapande betydde. En av ungdomarna förklarar sin tro och dess betydelse med följande:

Att det finns en högre makt, eller så att säga. Tror jag i alla fall. Att det finns någon som hör, som kan påverka. För mig så ger det en trygghet. Det känns som att oavsett hur mycket det än skiter sig i livet, liksom, om det gör det, så finns det alltid någon att prata med, så att säga. Det finns alltid någon som lyssnar på vad jag har att säga. Så känner jag det...

De hade alla en viss men svag religiös förankring i hemmen och hade mycket liten eller i vissa fall ingen annan kontakt med någon religiös verksamhet och hade flera andra icke-religiösa sociala sammanhang som de tillhörde. Inte heller deltagandet i kyrkans ungdomsgrupp hörde nära samman med livsfrågor och upprätthållanden av världsbilder och skapande av mening. Så även om de, som tidigare nämnts, inte tog upp om gruppen var eller inte var starkt meningsskapande för dem, så var det sannolikt inte så. Man kan tolka det här som att det är en följd av det moderna samhället och den detraditionalisering som hör samman med detta. Man finner nämligen här en religiös gemenskap som inte har som huvudsyfte att förmedla religiösa traditioner och övergripande meningssystem, vilket är (eller i alla fall har varit) en av religionernas viktigaste funktioner och utmärkande för dessa.

Gruppen utgör för dessa ungdomar dock en plats där de finner en gemenskap och tillhörighet som andra grupper inte ger och där det finns något ”annat” som de inte finner i övriga samhället. Kopplat till detta hör också det som Lövheim och Sjöborg fann i sin studie av ungdomar inom Svenska kyrkan, att där tillhörighet till det som kan betraktas som en ”minoritetsgrupp” ändå inkluderar alla och man där får vara sig själv.²⁸ Deltagandet ses som en ”frizon” som ger ”lugn, trygghet, personliga möten och gemenskap med annorlunda värden än dem som råder i andra sfärer av samhället”.²⁹ Delar av detta är något som även framkommer hos de för denna studie inter-

²⁶ Lövheim & Sjöborg.

²⁷ McGuire.

²⁸ Lövheim & Sjöborg, 69.

²⁹ Lövheim & Sjöborg, 85.

vjuade ungdomarna. En av dem beskriver gemenskapen så här:

Vi har mest bara kul. Vi tittar på film och vi lagar mat och bakar och snackar, snackar av oss. Det är skönt, för man känner sig så säker med dom här människorna.

Det som skiljer denna gemenskap från andra är, som citatet visar, inte alltid tydligt artikulert hos dem, men de framför flera gånger att gruppen är en tillhörighet där man har roligt och trivs, och att den gemenskap de upplever där inte finns på samma sätt i andra sammanhang. En av ungdomarna menar att denna grupp skiljer sig från andra genom att man inte bara är två och två utan: ”här är vi verkligen *alla* tillsammans och gör saker tillsammans”. Gemenskapen skulle kunna innebära, i överensstämmelse med Lövheim och Sjöborgs studie, att engagemang i Svenska kyrkan ger ”självförtroende, människovärde och samarbetsförmåga”.³⁰

För ungdomarna verkar inte deltagandet i kyrkans ungdomsgrupp direkt distansera dem från andra sociala sammanhang. De deltar alla i andra aktiviteter, har en väl fungerande skolgång och nära förhållande till familj och vänner. Samtidigt uppger alla att kyrkans ungdomsgrupp är något som i stort sett är helt franskt deras övriga sociala liv. De berättar om hur de personer som de träffar där inte är personer de umgås med utanför denna grupp och att de inte berättar för andra om sitt engagemang i kyrkans ungdomsgrupp. Det är inget som de menar de behöver hålla hemligt och som de skäms för, men det är inte heller något som de lyfter fram och pratar om med andra. Man skulle kunna tolka detta som att ett religiöst deltagande i en svensk kontext är något som ligger utanför den norm som gäller som en följd av sekulariserings- och modernitetsprocesser, samtidigt som det ännu finns en viss kunskap om och förståelse för religion i samhället.

Varför - frivilligheten

Varför de deltar i gruppens aktiviteter kan också förklaras av det som togs upp ovan om vilken

typ av delaktighet som denna grupp innebär, nämligen *frivilligheten*. Det som skiljer denna grupp från andra är alltså att den upplevs som mer frivillig än engagemang i andra föreningar eller organisationer. I gruppen ställs inga krav på dem att prestera något och inte heller att de behöver komma till träffarna. De har inga egentliga åtaganden i gruppen. Detta innebär att det skapas en frihet i engagemanget som de troligtvis inte finner i andra sociala sammanhang och som kan förklara attraktionen i att delta. Samtidigt ger deltagandet dem något som de inte finner i andra sammanhang och som i Lövheim och Sjöborg i sin studie förklarade som en ”möjlighet att lära sig något som inte är en belastning utan tillgång, inte skapar motsättningar men möjligheter i livet utanför kyrkan”.³¹ Kopplar man detta till den individualisering som hör till det moderna samhället så blir den religiösa gemenskapen i det här fallet inte något som avviker från normen, utan som passar in. Deltagandet i gruppen ställer inga krav på dig som en del av ett kollektiv utan du kan komma och lämna utifrån dina egna individuella skäl.

Några uppgav dock att en anledning till deltagande var möjligheten att få bli konfirmationsledare och därmed en mer tydlig uppgift. Detta var en aspekt för deltagandet som även Lövheim och Sjöborg fann i sin studie om ungdomar inom Svenska kyrkan.³²

Varför – att vara ungdom

Deltagandet i kyrkans ungdomsgrupp kan också höra samman med att de befinner sig i ett skede i livet där gruppens funktion är tydligt anpassad till detta. Gruppen är ju just en ungdomsgrupp och aktiviteterna i gruppen är specifikt riktat till ungdomar. Det som görs i denna grupp görs inte i andra grupper i kyrkan. Som framkom ovan så menade ungdomarna själva att de inte upplevde gruppen som uttalat kristen och att det inte var religiösa frågor som var gruppens huvudsakliga fokus. Istället är gruppen inriktad på att möta dem där de befinner sig i livet och utgå från vad de önskar göra. Deltagandet bygger

³⁰ Lövheim & Sjöborg, 73.

³¹ Lövheim & Sjöborg, 69.

³² Lövheim & Sjöborg.

alltså på att de är just ungdomar och därmed kan man tänka sig att de bekräftas i att vara ungdom och får en möjlighet att stärkas i sitt identitets-skapande. Deltagandet i kyrkans ungdomsgrupp blir ett steg vidare från konfirmationen, då man var i en tidigare ungdomsfas, och på väg in vuxenblivandet.³³ Eftersom gruppen inte har något tydligt syfte så kan aktiviteterna anpassas efter frågeställningar som dessa ungdomar har och till detta kan t.ex. höra att tala om existentiella och meningsskapande frågor, vilket de också tog upp att de ibland gjorde även om det inte hade någon framträdande plats i gruppens aktiviteter.

Platsen

En annan frågeställning för studien hörde samman med platsens betydelse för delaktigheten i kyrkans ungdomsgrupp och till det kopplat möjligheter till deltagande i samhället och till hälsa. Dessa ungdomars situation skiljer sig i hög grad från ungdomar i Sverige som exempelvis bor i storstäder eller nära storstäder eller som bor i än mindre orter. Samtidigt befinner de sig, likt andra ungdomar i Sverige, nära resten av världen genom Internet och annan digital kommunikation, men även genom relativt goda (men dyra som en av ungdomarna påpekade) kollektiva transportmöjligheter. Kan dessa ungdomar ses som lokala, dvs. som handlande individer i ett lokalt sammanhang, men i nära koppling till ett större globalt sammanhang, och påverkar det deras upplevelser av delaktighet och hur är detta kopplat till tillhörigheten i en religiös organisation? Frågan är allt för stor för att kunna besvaras genom denna mindre studie men en del framkom som är värt att ta upp. En av ungdomarna berättade hur hon genom Internet fick kontakt med andra ungdomar och hur detta ibland ledde till att hon åkte iväg och träffade dessa. Vid ett tillfälle ledde det till att hon kom i kontakt med en frireligiös församling i en annan del av landet. Den sociala gemenskapen över nätet fanns sannolikt även hos de andra ungdomarna, men det var inte något som togs upp i intervjuerna. När det gäller plats så framkom det att det geografiska läget för några upplevdes som

besvärligt och man ofta sökte sig till andra delar av Skåne. Någon tog också upp att han när han avslutat gymnasiet inte ville bo kvar i Simrishamn som han upplevde som ”för litet” utan att egentligen kunna precisera vad som fattades där. En följd av att den plats de befinner sig på är en mindre ort relativt långt bort från någon storstad är att deltagandet i Svenska kyrkan skulle kunna bero på att den ersätter eller erbjuder även andra aktiviteter t.ex. miljö- och fredsarbete, teater och musik, något som man kanske inte finner möjlighet till på annat håll i Simrishamn. För de flesta var så inte fallet. Annat engagemang som t.ex. musik fanns det möjlighet att tillgodose i andra sammanhang, även om några av dem kommit i kontakt med kyrkan genom exempelvis föräldrars deltagande i kyrkokörer. När det gäller fredsarbete, miljöaktivism och teater tog ingen upp att detta var något som de höll på med och skulle vilja hålla på med. I kyrkans ungdomsgrupp var detta inte något tydligt inslag. Det fanns tillfällen då man diskuterade dessa områden, men det uppgavs inte vara skälet till att man deltog.

Resultat och reflektioner

Frågorna för studien handlade om vad delaktighet innebär för ungdomar inom Svenska kyrkans ungdomsgrupp i Simrishamn, hur detta är kopplat till upplevd hälsa och livskvalitet och varför man har valt att vara delaktig i ungdomsgruppen. Dessutom var det av intresse att få veta om det fanns något i platsen (Simrishamn) som påverkade deras delaktighet i ungdomsgruppen. När det gäller kopplingen mellan upplevd hälsa och livskvalitet och delaktighet i ungdomsgruppen i Svenska kyrkan är det svårt att genom denna mindre studie dra några generella slutsatser och då främst om orsakssambandet. Ungdomarna uttryckte dock att de trivdes bra med livet, att de upplevde viss delaktighet, men att de även uppskattade att någon äldre tog ansvar för en del av den verksamhet de var engagerade i. På frågan om varför man valt att engagera sig framkom att det främst hörde samman med den sociala gemenskapen som upplevdes som till viss del skild från andra sociala sammanhang, på att där fanns vad jag valt att kalla en religiös klangbotten som

³³ Se även Ambjörnsson och Kåks.

skapade en trygghet och tillit inom gruppen, att deltagandet upplevdes i stor utsträckning som frivilligt och att aktiviteterna var anpassade till dem som ungdomar. När det gäller frågan om det fanns något i platsen, Simrishamn, som påverkade deras delaktighet i gruppen framkom några aspekter som var av intresse, bland annat att man genom Internet kommit i kontakt med andra religiösa samfund och att man upplevde att det man efterfrågade inte fullt ut fanns att tillgå på platsen.

I studien framkom ett flertal intressanta aspekter när det gäller religionens roll för ungdomars delaktighet. Eftersom underlaget för studien varit litet går det inte att ge några generella svar. Det som framkommit får ses som tendenser som man bör gå vidare med att studera närmare. En av dessa är hur kyrkan verkar ha en unik roll i ungdomarnas liv genom att den upplevs vara en av få gemenskaper, möjligtvis den enda utanför hemmet, där man upplever att man får vara sig själv fullt ut. Kyrkan har också en möjlighet att erbjuda dessa ungdomar en religiös tro - en tro som skulle kunna ge de enskilda ungdomarna styrka och som skulle kunna innebära att den på ett positivt sätt skiljer sig från andra sammanhang där ungdomarna befinner sig. I intervjuerna med ungdomarna framkom dock att samtal om tro och existentiella frågorna till stor del helt saknades vid de möten de deltog i inom kyrkan. Något som också framkom var att ungdomarna uppskattade vuxenstödet i verksamheten. Det kan man tolka som att deras delaktighet inte helt kan bäras upp av dem själva, utan för att vara delaktiga efterfrågas vuxnas erfarenheter. Ungdomarna vill vara delaktiga, men detta görs helst i samverkan med vuxna som de litar på och har förtroende för.

Gemenskap i ett religiöst samfund i ett samhälle genomsyrat av sekularisering och privatiserad religion kan också innebära ett minskat inflytande och delaktighet i det omgivande samhället.

Till viss del bekräftas det i intervjuerna med ungdomarna då de beskrev gruppen som en gemenskap som skiljer sig från andra sammanhang och arenor där ungdomarna befinner sig. Vad som dock saknas är kunskap om hur detta ska utformas för att passa ungdomar av idag; ungdomar som befinner sig ett samhälle präglad av individualisering, detraditionalisering och sekularisering. Man finner här ett flertal viktiga tecken på att kyrkans och religionens roll troligtvis är unika för ungdomars delaktighet. Om det därmed också innebär ett befrämjande av deras hälsa kan inte denna studie ge svar på, men så skulle kunna vara fallet.

Studien utmynnar alltså i ett flertal frågeställningar som är angelägna att få besvarade. Det behövs mer kunskap om ungas meningsskapande och villkor för självutveckling, bland annat i förhållande till kyrkan och resten av dagens samhälle. Om kyrkan erbjuder ett frirum och en plats för självutveckling på ungas villkor bör detta sammanhang studeras mer djupgående, inte minst för ökad insikt om vad unga behöver, geografiskt och socialt.

Vidare borde kunskapen om ungdomars delaktighet och upplevd hälsa kopplat till religiöst engagemang även inkludera dem som tillhör eller önskar tillhöra andra religiösa samfund än Svenska kyrkan. En viktig fråga i detta sammanhang handlar om hur man förhåller sig till en situation då det samfund man tillhör, eller önskar tillhöra, inte finns representerat på orten. Tidigare forskning har t.ex. visat att upprätthållande av religiöst engagemang och delaktighet i religiösa grupper stärker invandrarungdomars deltagande inte endast i samfundet utan även i deltagandet i samhället i stort.³⁴ Denna fråga berör också hur bristen på gemenskap formar ungdomar och vilka strategier man har för att förhålla sig till denna brist, samt vilka följder det får för deras upplevda hälsa.

³⁴ Lundberg; Larsson.

Summary

Does young people's religious commitment lead to empowerment and health?

One of the major problems in contemporary Swedish society is an increasing proportion of psychologically ailing young people. It is often argued that one of the reasons for this situation is declining possibilities for young people to actively participate and engage in Swedish society. One important area of participation and involvement for young people could be religious organizations. Thus, the purpose of this study is to investigate the correlation between young people's religious commitments and their mental wellbeing. The focus of the study is young people who are active in the Church of Sweden in Simrishamn. Theories about modernity, identity construction and the glocal society are used to explain the experiences of these young people and their wellbeing. The study is based on interviews with four members in a youth group and one of their leaders. The young people interviewed expressed satisfaction with their lives and articulated that they experienced active participation in society. They nevertheless mentioned that they appreciated that older people took responsibility for their activities in the youth group. Their involvement in the youth group was primarily due to the group itself, which they experienced as having unique qualities. They pointed out that there was a religious resonance in the group that created a sense of security and trust, that their participation was voluntary and that the activities in the group were well adapted to young people. The results from the study points to a need to more closely investigate the connection between religious involvement and mental wellbeing among contemporary Swedish youth.